

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Екологічний факультет
Кафедра безпеки життєдіяльності

Робоча програма навчальної дисципліни

«БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ»

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ	28 «Публічне управління та адміністрування»
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ	281 «Публічне управління та адміністрування»
РІВЕНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ	перший (бакалавр)
ФАКУЛЬТЕТ	Економічний

Біла Церква
2021

Безпека життєдіяльності. Робоча програма з навчальної дисципліни для здобувачів вищої освіти економічного факультету за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування», рівень вищої освіти перший (бакалавр) /Укладачі: О.І. Розпутній, І.В. Перцьовий, Біла Церква: БНАУ, 2021. 23 с.

Укладачі: Розпутній О.І., доктор с.-г. наук, професор

Перцьовий І. В., кандидат с.-г. наук, доцент

Робочу програму затверджено на засіданні кафедри безпеки життєдіяльності
(Протокол № 1 від 27 серпня 2021 року)

Завідувач

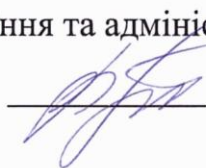
кафедри безпеки життєдіяльності

доктор с.-г. наук, професор

 О.І. Розпутній

Гарант ОП «Публічне управління та адміністрування»

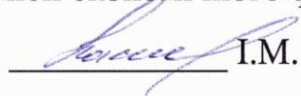
канд. екон. наук, доцент

 В. І. Панасюк

Схвалено науково-методичною комісією економічного факультету
(Протокол № 1 від 30.08.2021 р.)

Голова науково-методичної комісії економічного факультету

д-р екон. наук, професор

 І.М. Паска

ЗМІСТ

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	4
2. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ	4
3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ	5
4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ»	7
5. СТРУКТУРА ДИСЦИПЛІНИ	8
6. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	10
6.1. Лекції	10
6.2. Практичні заняття	15
6.3. Самостійна робота	16
6.4. Індивідуальні домашні завдання студентів	19
7. МЕТОДИ НАВЧАННЯ	19
8. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ	19
9. ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ	20
10. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ	20
11. ПЕРЕЛІК НАОЧНИХ ТА ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ	22
РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ	22

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Відповідно до навчального плану на 2021-2022 навчальний рік, на вивчення дисципліни «Безпека життєдіяльності» передбачено всього 90 академічних годин (3 кредити ECTS), з яких для денної форми навчання виділено: аудиторних – 32 години (лекції – 16 годин, практичні заняття – 16 годин), самостійна робота студентів – 58 годин.

Таблиця 1

**Опис навчальної дисципліни «Безпека життєдіяльності»
за показниками та формами навчання**

Найменування показників	Шифр та найменування галузі знань, спеціальності, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів, відповідних ECTS – 3	Галузь знань: 28 «Публічне управління та адміністрування»	Обов'язкова	
		Рік підготовки:	
Змістових модулів – 3	Спеціальність: 281 «Публічне управління та адміністрування»	3-й	3-й
		Семестр	
6		5	
Лекції			
Загальна кількість академічних годин – 90		16	4
Кількість годин для денної форми навчання: аудиторних – 32 самостійної роботи студента – 58	Перший (бакалавр) рівень вищої освіти	Практичні	
		16 год	4
		Самостійна робота	
		58 год	82
		Підсумковий контроль: Залік	

Мета вивчення дисципліни – сформувати систему компетентностей, що забезпечать здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми щодо питань управління професійною безпекою, охороною здоров'я працівників, забезпечення безпечної життєдіяльності та захисту населення, територій, майна, навколишнього середовища від надзвичайних ситуацій у межах своєї компетенції на посаді.

2. ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна «Безпека життєдіяльності» використовує здобуті знання під час вивчення таких дисциплін як «Правознавство», «Аграрні технології» освітнього рівня бакалавр за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Символ результатів навчання відповідно до освітньої програми 281 «Публічне управління та адміністрування»	Результати навчання з дисципліни «Безпека життєдіяльності»
ПРН 6. Знати основні нормативно-правові акти та положення законодавства у сфері публічного управління та адміністрування.	ПРН 6.1. Знати та дотримуватися вимог нормативно-правових актів стосовно організації та забезпечення безпеки професійної діяльності та охорони здоров'я працівників, пожежної, техногенної безпеки, безпечної життєдіяльності населення та захисту територій, майна, навколишнього середовища від надзвичайних ситуацій; ПРН 6.2. Знати основні нормативно-правові акти та положення законодавства у сфері охорони праці, цивільного захисту, соціального страхування та вміти діяти соціально відповідально стосовно забезпечення рівності трудових прав працівників, охорони праці жінок, неповнолітніх та осіб з інвалідністю, соціального захисту працівників від нещасних випадків та захворювань в межах своєї компетенції на посаді.
ПРН 7. Уміти організовувати та брати участь у волонтерських /культурно-освітніх /спортивних проектах, спрямованих на формування здорового способу життя / активної громадянської позиції.	ПРН 7.1. Уміти організовувати заходи щодо формування культури безпеки життєдіяльності населення і навчання працівників та населення діям у надзвичайних ситуаціях; ПРН 7.2. Знати та пропагувати принципи ведення здорового способу життя для запобігання професійним захворюванням на робочих місцях та покращення здоров'я працівників.
ПРН 8. Розуміти та використовувати технології вироблення, прийняття та реалізації управлінських рішень.	ПРН 8.1. Вміти застосовувати набуті теоретичні знання для прийняття та реалізації управлінських рішень щодо розв'язання практичних завдань стосовно забезпечення професійної безпеки і охорони здоров'я працівників; ПРН 8.2. Вміти застосовувати набуті теоретичні знання для прийняття та реалізації управлінських рішень щодо розв'язання практичних завдань по забезпеченню пожежної, техногенної безпеки, запобіганню виникнення аварій та їх ліквідації; ПРН 8.3. Вміти застосовувати набуті теоретичні знання для прийняття та реалізації управлінських рішень стосовно розв'язання практичних завдань щодо локалізації та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, запобіганню їх виникнення, захисту працівників, населення, матеріальних цінностей та навколишнього середовища.

ПРН 11. Уміти здійснювати пошук та узагальнення інформації, робити висновки і формулювати рекомендації в межах своєї компетенції.	ПРН 11.1. Уміти ідентифікувати джерела небезпеки на робочих місцях, аналізувати та оцінювати ризики їх впливу, розробляти та впроваджувати заходи щодо підвищення рівня професійної безпеки, охорони здоров'я працівників, усунення причин, що призводять до нещасних випадків і професійних захворювань в межах своєї компетенції; ПРН 10.2. Вміти ідентифікувати потенційно небезпечні об'єкти та шкідливі й небезпечні чинники господарської діяльності підприємств, що призводять до виникнення надзвичайних ситуацій, оцінювати ризики їх впливу, розробляти й впроваджувати заходи щодо підвищення рівня пожежної, техногенної безпеки, захисту працівників, населення, територій, майна та навколишнього середовища; ПРН 10.3. Вміти ідентифікувати та оцінювати ризики впливу оточуючого середовища для господарської діяльності підприємств, розробляти й впроваджувати заходи щодо підвищення стійкості роботи об'єктів в умовах надзвичайних ситуацій, захисту працівників, населення, територій, майна в межах своєї компетенції.
ПРН 16. Використовувати дані статистичної звітності, обліку та спеціальних досліджень у професійній діяльності.	ПРН 16.1. Аналізувати й оцінювати дані стосовно стану умов та безпеки праці на робочих місцях, виробничого травматизму та професійних захворювань та пропонувати обґрунтовані рішення стосовно підвищення рівня професійної безпеки та охорони здоров'я працівників; ПРН 16.2. Використовувати дані щодо стану пожежної, техногенної безпеки та цивільного захисту у професійній діяльності для прийняття обґрунтованих рішень стосовно забезпечення пожежної і техногенної безпеки та захисту працівників, населення, територій, майна, навколишнього середовища від надзвичайних ситуацій у межах своєї компетенції на посаді.

4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ»

Змістовий модуль 1.

Основи безпеки життєдіяльності людини

Тема 1.1. Безпека людини в життєвому середовищі. Професійна, пожежна, техногенна та екологічна безпека. Соціальна та екологічна відповідальність. Ідентифікація джерел небезпеки та оцінка ризиків їх прояву. Формування культури безпеки життєдіяльності населення та ведення здорового способу життя.

Тема 1.2. Небезпеки середовища життєдіяльності людини, характер їх прояву та оцінка впливу на життєдіяльність населення та об'єкти економічної діяльності.

Змістовий модуль 2.

Безпека професійної діяльності, охорона здоров'я працівників та соціальна відповідальність роботодавців

Тема 2.1. Управління професійною безпекою та охороною здоров'я працівників. Державний нагляд, громадський контроль та аудит за охороною здоров'я працівників та безпекою праці. Економічне стимулювання та фінансування охорони праці.

Тема 2.2. Правове регулювання безпеки професійної діяльності, охорони здоров'я працівників та соціальна відповідальність роботодавців. Соціальне страхування працівників від нещасних випадків та захворювань.

Тема 2.3. Гігієна праці, охорона здоров'я працівників та запобігання професійним захворюванням. Облік та звітність стану умов праці.

Тема 2.4. Безпека праці при виконанні технологічних процесів та робіт.

Змістовий модуль 3.

Пожежна, техногенна безпека та захист від надзвичайних ситуацій

Тема 3.1. Пожежна та техногенна безпека. Ідентифікація та декларування об'єктів підвищеної небезпеки. Прогнозування, локалізація та ліквідація аварій. Фінансування заходів щодо забезпечення пожежної та техногенної безпеки.

Тема 3.2. Захист населення, територій, майна та навколишнього середовища від надзвичайних ситуацій. Організація та фінансування заходів цивільного захисту суб'єкта господарювання. Соціальний захист постраждалих в надзвичайних ситуаціях. Підвищення стійкості роботи об'єктів в умовах надзвичайних ситуаціях.

5. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин								
	Всього годин	Денна форма				Заочна форма			
		Л	П	Самостійна робота		Л	П	Самостійна робота	
				СР	ІДЗ			СР	ІДЗ
Змістовий модуль 1. Основи безпеки життєдіяльності людини									
Тема 1.1. Безпека людини в життєвому середовищі. Професійна, пожежна, техногенна та екологічна безпека. Соціальна та екологічна відповідальність. Ідентифікація джерел небезпеки та оцінка ризиків їх прояву. Формування культури безпеки життєдіяльності населення та ведення здорового способу життя	16	2	2	10	2	1	1	12	2
Тема 1.2. Небезпеки середовища життєдіяльності людини, характер їх прояву та оцінка впливу на життєдіяльність населення та об'єкти економічної діяльності	14	2	2	8	2			12	2
Разом	30	4	4	18	4	1	1	24	4
Змістовий модуль 2. Професійна безпека, охорона здоров'я працівників та соціальна відповідальність роботодавців									
Тема 2.1. Управління професійною безпекою та охороною здоров'я працівників. Державний нагляд, громадський контроль та аудит за охороною здоров'я працівників та безпекою праці. Економічне стимулювання та фінансування охорони праці	8	2	2	2	2	1	1	4	2
Тема 2.2. Правове регулювання безпеки професійної діяльності, охорони здоров'я працівників та соціальна відповідальність роботодавців. Соціальне страхування працівників від нещасних випадків та захворювань	8	2	2	2	2			6	2
Тема 2.3. Гігієна праці, охорона здоров'я працівників та запобігання професійним захворюванням. Облік та звітність стану умов праці	6	2	2	1	1	1	1	4	1
Тема 2.4. Безпека праці при виконанні технологічних процесів та робіт	8	2	2	2	2			5	2
Разом	30	8	8	7	7	2	2	19	7

Змістовий модуль 3. Пожежна, техногенна безпека та захист від надзвичайних ситуацій									
Тема 3.1. Пожежна та техногенна безпека. Ідентифікація та декларування об'єктів підвищеної небезпеки. Прогнозування, локалізація та ліквідація аварій. Фінансування заходів щодо забезпечення пожежної та техногенної безпеки.	14	2	2	8	2	1	1	12	2
Тема 3.2. Захист населення, територій, майна та навколишнього середовища від надзвичайних ситуацій. Організація та фінансування заходів цивільного захисту суб'єкта господарювання. Соціальний захист постраждалих в надзвичайних ситуаціях. Підвищення стійкості роботи об'єктів в умовах надзвичайних ситуаціях.	16	2	2	10	2			12	2
Разом	30	4	4	18	4	1	1	24	4
Всього годин	90	16	16	43	15	4	4	67	15

Примітка: Л – лекції, П – практичні, ІДЗ – індивідуальні домашнє завдання, СР – самостійна робота

6. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Лекції

Тема та зміст лекції	К-ть годин
Змістовий модуль 1. Основи безпеки життєдіяльності людини	
Тема 1.1. Безпека людини в життєвому середовищі. Професійна, пожежна, техногенна та екологічна безпека. Соціальна та екологічна відповідальність. Ідентифікація джерел небезпеки та оцінка ризиків їх прояву. Формування культури безпеки життєдіяльності населення та ведення здорового способу життя Основні поняття та визначення в безпеці життєдіяльності. Безпека людини, суспільства, національна безпека. Пожежна, техногенна, екологічна безпека. Поняття про небезпеки та їх класифікація. Таксономія, ідентифікація та оцінка джерел небезпек. Основоположні постулати та аксіоми в Безпеці життєдіяльності. Глобальні небезпеки людства. Вплив небезпечних техногенних чинників на об'єкти економіки, безпеку життя та здоров'я людей. Екологічні проблеми забруднення навколишнього середовища. Ризик як оцінка прояву небезпек. Методи визначення ризику. Аналіз та управління ризиками в безпеці життєдіяльності людини. Системний аналіз у безпеці життєдіяльності. Безпека функціонування системи «людина – життєве середовище». Потреби та мотиви діяльності людини. Психологічні та соціальні основи безпеки життєдіяльності людини. Професійний добір. Пам'ять, увага, мислення, ризик і обережність, воля, здібності, емоції і безпека життєдіяльності. Психологічні причини небезпечної поведінки людей. Вплив характеру і темпераменту людини на її безпеку. Психофізіологічні небезпечні чинники (стомлення, стрес, алкогольне та наркотичне сп'яніння). Формування культури безпеки життєдіяльності населення.	2
Тема 1.2. Небезпеки середовища життєдіяльності людини, характер їх прояву, оцінка впливу на життєдіяльність населення та об'єкти економічної діяльності Природні загрози та їх негативний вплив на життєдіяльність людей та функціонування об'єктів економіки. Небезпечні геологічні процеси і явища: землетрус, карст, осідання, зсув, обвал, ерозія ґрунту. в умовах проявів Небезпечні метеорологічні явища: сильний вітер, ураган, смерч, шквал, зливи, сильна спека, мороз, снігопад, град, ожеледиця. Небезпечні гідрологічні процеси і явища: підтоплення, затоплення. Пожежі у природних екосистемах (ландшафтна, лісова, степова, торф'яна пожежа), характер їхніх проявів та наслідки. Техногенні небезпеки та їхні наслідки. Промислові аварії, катастрофи та їхні наслідки. Втрата міцності і руйнування будівель та споруд. Пошкодження енергосистем, інженерних і технологічних мереж. Небезпечні події на транспорті та аварії на транспортних комунікаціях. Вимоги до транспортування небезпечних речовин. Маркування небезпечних вантажів з небезпечними речовинами. Класифікація небезпечних хімічних речовин за ступенем токсичності, здатності до горіння, впливом на організм людини. Соціальні та політичні небезпеки, їхні види та характеристики. Соціально-політичні конфлікти з використанням звичайної зброї та засобів масового ураження. Тероризм та його прояви: збройні напади, захоплення об'єктів, встановлення вибухових пристроїв, викрадання зброї та небезпечних речовин. Сучасні	2

інформаційні технології та безпека життєдіяльності людини. Соціальні фактори, що впливають на життя та здоров'я людини. Корупція і криміналізація суспільства. Маніпуляція свідомістю. Соціальна нерівність. Шкідливі звички та соціальні хвороби: алкоголізм, наркоманія. Зростання злочинності як фактор безпеки. Види злочинних посягань на людину. Поняття натовпу та поведінки людини в натовпі. Фактори, що підвищують імовірність наразитись на небезпеку. Біологічні небезпеки: небезпечні патогенні мікроорганізми: найпростіші, гриби, віруси, рикетсії, бактерії. Пандемії, епідемії, масові отруєння людей. Загальна характеристика особливо небезпечних хвороб (холера, сибірка, чума та ін.). Інфекційні захворювання тварин і рослин.	
Разом за змістовий модуль 1	4
Змістовий модуль 2. Професійна безпека, охорона здоров'я працівників та соціальна відповідальність роботодавців	
Тема 2.1. Управління професійною безпекою та охороною здоров'я працівників. Державний нагляд, контроль та аудит за охороною здоров'я працівників та безпекою праці. Економічне стимулювання та фінансування охорони праці Поняття охорони праці, її завдання та соціально-економічне значення. Державна політика в галузі охорони праці. Органи державного управління охороною праці та їх повноваження. Державний нагляд за охороною праці. Міжнародне співробітництво України з питань охорони праці. Охорона праці як об'єкт управління, мета і завдання. Структурно-функціональна схема системи управління охороною праці. Фінансування охорони праці. Планування роботи з охорони праці: перспективне, поточне та оперативне. Організація роботи з охорони праці. Посадові інструкції, установлення обов'язків, прав і відповідальності виробничо-технічних служб, посадових осіб і спеціалістів за виконання функцій і завдань у системі управління охороною праці, а також вимог з охорони праці. Оперативне керівництво і координація роботи з охорони праці. Служба охорони праці та комісія з питань охорони праці. Стимулювання охорони праці та заохочення працівників за активну участь у роботі зі створення безпечних та нешкідливих умов праці. Навчання та інструктажі з питань охорони праці. Розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань і аварій. Інформування та звітність з охорони праці. Адміністративний та громадський контроль за ефективністю функціонування системи управління охороною праці, виконанням працівниками своїх обов'язків, правил, норм та інструкцій з охорони праці, за станом охорони праці на робочих місцях. Аудит охорони праці. Повноваження і права профспілок у захисті трудових прав працівників. Уповноважені найманими працівниками особи з питань охорони праці. Сертифікація на відповідність ДСТУ ISO 45001:2019 «Системи управління охороною здоров'я та безпекою праці. Вимоги та настанови щодо застосування» (ISO 45001:2018, IDT).	2
Тема 2.2. Правове регулювання безпеки професійної діяльності, охорони здоров'я працівників та соціальна відповідальність роботодавців. Соціальне страхування працівників від нещасних випадків та захворювань. Основні законодавчі акти з охорони праці: Закон України "Про охорону праці", "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування", Кодекс законів про працю України, Закон «Про відпустки», Закон України «Про соціальний діалог» та прийняті відповідно до них нормативно-правові акти. Рівність трудових прав працівників. Права громадян на охорону праці при	2

укладанні трудового договору та під час роботи на підприємстві. Пільги і компенсації за важкі та шкідливі умови праці. Нормування робочого часу та відпочинку працівників; Праця жінок – роботи, на яких забороняється застосування праці жінок, обмеження праці жінок на роботах у нічний час, гарантії при прийнятті на роботу і заборона звільнення вагітних жінок та жінок, які мають дітей. Праця інвалідів – навчання, перекваліфікація та працевлаштування інвалідів відповідно до медичних рекомендацій, умови використання їх праці у нічний час та на понад нормованих роботах. Праця молоді – права неповнолітніх у трудових правовідносинах, вік, з якого допускається прийняття на роботу, роботи, на яких забороняється застосування праці осіб, молодших за вісімнадцять років. Індивідуальні трудові спори – органи, що розглядають трудові спори, порядок і терміни розгляду трудових спорів. Соціальне страхування від нещасних випадків і професійних захворювань – основні положення Закону України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування", розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві. Закони України «Про соціальний діалог» та «Про колективні договори і угоди» – регулювання питань професійної безпеки та охорони здоров'я працівників в колективному договорі, комплексні заходи щодо досягнення встановлених нормативів безпеки, гігієни праці та виробничого середовища, підвищення існуючого рівня охорони праці, запобігання випадкам виробничого травматизму, професійного захворювання, аваріям і пожежам. Соціальна відповідальність роботодавців. Нормативно-правові акти з охорони праці на підприємстві – опрацювання, прийняття та скасування нормативно-правових актів, тимчасове припинення їх чинності. Відповідальність за порушення законодавчих та інших нормативних актів про охорону праці, створення перешкод у діяльності органів державного управління нагляду, профспілок, штрафні санкції за порушення охорони праці.	
Тема 2.3. Гігієна праці, охорона здоров'я працівників та запобігання професійним захворюванням. Облік та звітність стану умов праці Небезпечні та шкідливі виробничі фактори та їх класифікація. Поняття про умови праці та фактори, що їх формують, класифікація робіт за умовами праці та важкістю. Атестація робочих місць. Облік та звітність стану умов праці. Повітряне середовище та його вплив на організм людини. Шкідливі речовини в повітрі робочої зони та їх класифікація. Засоби захисту працівників від дії шкідливих виробничих факторів. Засоби індивідуального захисту працівників від впливу шкідливих та небезпечних виробничих факторів, порядок забезпечення, використання та їх облік. Освітлення виробничих приміщень та його нормування. Санітарно-гігієнічні вимоги до виробничих приміщень та організації робочих місць. Санітарно-побутове забезпечення працівників. Забезпечення працівників спецодягом, іншими засобами індивідуального захисту, мийними та знешкоджувальними засобами. Обов'язкові медичні огляди працівників певних категорій.	2
Тема 2.4. Безпека праці при виконанні технологічних процесів та робіт Вимоги безпеки до виробничих приміщень та організації робочих місць, при виконанні технологічних процесів та експлуатації машин, обладнання, інструментів. Кольори та знаки безпеки. Вимоги безпеки під час експлуатації систем, що	2

працюють під тиском. Дозвіл та декларування на виконання робіт підвищеної небезпеки та експлуатацію (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки. Порядок прийняття в експлуатацію нових і реконструйованих виробничих об'єктів. Електробезпека. Електричний струм та його дія на організм людини, небезпечні величини електроструму, напруги. Плакати та знаки безпеки, що використовуються в електроустановках. Охоронні зони електромереж та допустимі (безпечні) відстані до струмопровідних частин діючого обладнання, що перебувають під напругою. Класифікація виробничих приміщень щодо небезпеки ураження працівників електричним струмом. Колективні та індивідуальні засоби захисту в електроустановках, порядок їх використання, зберігання та обліку, періодичність та види випробувань. Заземлення та занулення електроустановок, їх захисна дія. Заходи безпеки при роботі з електрифікованим інструментом, зварювальними та понижувальними трансформаторами, переносними світильниками тощо. Порядок виконання робіт у діючих електроустановках: організаційні та технічні заходи, наряд-допуск, інструктаж, групи електробезпеки. Вимоги до персоналу, який виконує роботи в діючих електроустановках. Особа, відповідальна за стан електрогосподарства, її статус, кваліфікація, група електробезпеки, обов'язки та відповідальність.	
Разом за змістовий модуль 2	8
Змістовий модуль 3. Пожежна, техногенна безпека та захист від надзвичайних ситуацій	
Тема 3.1. Пожежна та техногенна безпека. Ідентифікація та декларування об'єктів підвищеної небезпеки. Прогнозування, локалізація та ліквідація аварій. Фінансування заходів щодо забезпечення пожежної та техногенної безпеки. Пожежна безпека. Основні причини пожеж та економічні збитки спричинені ними. Теоретичні основи механізму горіння та вибуху. Класифікація пожеж. Класифікація приміщень та об'єктів за пожежо- та вибухонебезпекою. Особливості горіння та вибуху в апаратурі, виробничому приміщенні, в незамкнутому просторі. Організація пожежної безпеки та обов'язки посадових осіб щодо забезпечення пожежної безпеки. Порядок створення та роботи пожежно-технічної комісії. Організація і робота добровільної пожежної охорони. Відповідальність за порушення вимог пожежної безпеки та виникнення пожежі. Вимоги пожежної безпеки до утримання території підприємства, протипожежні розриви, протипожежне водопостачання, протипожежний режим на об'єкті. Основні вимоги пожежної безпеки в будівлях і приміщеннях, при експлуатації електрообладнання, опалювальних приладів, систем вентиляції, при проведенні електрогазозварювальних, паяльних та інших вогневих робіт, при фарбуванні, знежирюванні та митті виробів і обладнання. Вимоги пожежної безпеки в лабораторіях, архівах, складських приміщеннях, гаражах, на складах зберігання хімічних речовин, паливно-мастильних матеріалів, при роботі з пожежо- та вибухонебезпечними матеріалами, у приміщеннях з масовим перебуванням людей. Основні вимоги до утримання шляхів евакуації, автоматичних систем пожежогасіння і автоматичної пожежної сигналізації. Призначення, місцезнаходження та порядок утримання на об'єкті засобів пожежогасіння, протипожежного обладнання та інвентарю (вогнегасники, внутрішні пожежні крани, бочки з водою, ящики з піском, стаціонарні установки пожежогасіння). Автоматична пожежна сигналізація та установки пожежогасіння.	2

Засоби сповіщення про пожежу. Заходи пожежної безпеки, яких необхідно дотримуватись перед початком роботи, під час роботи та по її закінченні з метою запобігання пожежам. Дії працівників при виявленні задимлення, загорання або пожежі: порядок повідомлення про пожежу; організація зустрічі пожежних частин; вимкнення технологічного обладнання, комунікацій, електроустановок та вентиляції; гасіння пожежі наявними на об'єкті засобами пожежогасіння; евакуація людей і матеріальних цінностей. Техногенна безпека. Джерела небезпеки виникнення надзвичайних ситуацій техногенного характеру. Вибухонебезпека і вибухозахист. Аналіз характерних значних промислових аварій, пов'язаних з викидами, вибухами та пожежами. Основні характеристики вибухонебезпеки технологічних процесів. Оцінка експлуатаційної надійності та безпеки обладнання, трубопроводів, обґрунтування їх вибору. Поняття про строки служби (ресурсу) і безвідмовної роботи обладнання. Обґрунтованість розміщення вибухонебезпечних технологічних об'єктів на території підприємства. Вимоги щодо дотримання техногенної безпеки. Вимоги щодо професійного добору та навчання персоналу для виробництв підвищеної вибухонебезпеки. Великі виробничі аварії, їх причини та наслідки. Ідентифікація об'єктів підвищеної небезпеки (ОПН). Декларування безпеки ОПН. Виявлення небезпечних чинників виробничих аварій. Прогнозування аварій на виробництві. Планування заходів у разі надзвичайних ситуацій на виробництві. Організація аварійних служб та формування планів їх роботи. Управління здійсненням заходів у разі виникнення надзвичайних ситуацій. Локалізація та ліквідація аварій, захист персоналу від уражень, будинків і споруд від руйнування. Методи і послідовність локалізації та ліквідації аварій. План ліквідації аварій. План евакуації з приміщень у разі аварії. Державний нагляд (контроль) у сфері техногенної та пожежної безпеки.	
Тема 3.2. Захист населення, територій, майна та навколишнього середовища від надзвичайних ситуацій. Організація та фінансування заходів цивільного захисту суб'єкта господарювання. Соціальний захист постраждалих в надзвичайних ситуаціях. Підвищення стійкості роботи об'єктів в умовах надзвичайних ситуацій Класифікація надзвичайних ситуацій. Єдина державна система цивільного захисту та її складові. Сили цивільного захисту. Повноваження органів виконавчої влади, місцевого самоврядування, завдання та обов'язки суб'єктів господарювання, права та обов'язки громадян України у сфері цивільного захисту. Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій. Оповіщення та інформування суб'єктів забезпечення цивільного захисту. Укриття населення у захисних спорудах цивільного захисту та евакуаційні заходи. Інженерний захист територій, радіаційний і хімічний захист. Медичний, біологічний і психологічний захист, забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення. Навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях. Реагування на надзвичайні ситуації та ліквідація їх наслідків. Організація навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях. Фінансування заходів щодо запобігання надзвичайним ситуаціям та їх локалізації і ліквідації. Облік надзвичайних ситуацій. Державне регулювання діяльності суб'єктів господарювання з питань цивільного захисту. Організація та фінансування заходів цивільного захисту суб'єкта господарювання.	2
Разом за змістовий модуль 3	4
Всього	16

6.2. Практичні заняття

№ з/п	Тема практичних занять	К-ть годин
Змістовий модуль 1. Основи безпеки життєдіяльності людини		
1	Ідентифікація джерел небезпеки та оцінка ризиків їх прояву	2
2	Оцінка впливу небезпек середовища життєдіяльності людини на населення, об'єкти економічної діяльності та навколишнє середовище. Надання домедичної допомоги потерпілу.	2
Разом за змістовий модуль 1		4
Змістовий модуль 2. Професійна безпека, охорона здоров'я працівників та соціальна відповідальність роботодавців		
3	Організація навчання, інструктажів з питань охорони праці та стажування працівників на робочому місці.	2
4	Організація розслідування нещасних випадків на виробництві. Облік та звітність виробничого травматизму.	2
5	Порядок організації та проведення атестації робочих місць. Облік та звітність стану умов праці	2
6	Розрахунок потреби забезпечення працівників засобами індивідуального захисту від шкідливих та небезпечних факторів, порядок їх використання, обліку та фінансування	2
Разом за змістовий модуль 2		8
Змістовий модуль 3. Пожежна, техногенна безпека та захист від надзвичайних ситуацій		
7	Ідентифікація, декларування та паспортизація потенційно небезпечних об'єктів. Первинні засоби пожежогасіння, визначення потреби та порядок їх використання	2
8	Прогнозування та планування заходів захисту населення, територій, майна та навколишнього середовища від надзвичайних ситуацій, порядок їх фінансування. Розрахунок потреби в захисних спорудах, матеріально-технічному забезпеченні та засобах захисту	2
Разом за змістовий модуль 3		4
Всього		16

6.3. Самостійна робота

Тема та зміст завдання	К-ть годин
Змістовий модуль 1. Основи безпеки життєдіяльності людини	
Тема 1.1. Безпека людини в життєвому середовищі. Професійна, пожежна, техногенна та екологічна безпека. Соціальна та екологічна відповідальність. Ідентифікація джерел небезпеки та оцінка ризиків їх прояву. Формування культури безпеки життєдіяльності населення та ведення здорового способу життя Історія розвитку науки про безпеку людини. Аксіоми безпеки життєдіяльності. Професійна, пожежна, техногенна та екологічна безпека. Соціальна та екологічна відповідальність роботодавців. Глобальні небезпеки людства. Екологічні проблеми забруднення навколишнього середовища. Вплив небезпечних техногенних чинників на об'єкти економіки, безпеку життя та здоров'я людей. Потреби та мотиви діяльності людини. Психологічні та соціальні основи безпеки життєдіяльності людини. Психофізіологічні небезпечні чинники (стомлення, стрес, алкогольне та наркотичне сп'яніння) і безпека життєдіяльності. Формування культури безпеки життєдіяльності населення. Ведення здорового способу життя.	10
Тема 1.2. Небезпеки середовища життєдіяльності людини їх характер прояву та оцінка впливу на життєдіяльність населення та об'єкти економічної діяльності Небезпечні геологічні процеси і явища та характер їх прояву. Небезпечні метеорологічні явища та їх прояв. Небезпечні гідрологічні процеси і явища: підтоплення, затоплення. Пожежі у природних екосистемах, характер їхніх проявів та наслідки. Радіаційна безпека населення, що проживає на радіоактивно забруднених територіях. Промислові аварії, катастрофи та їхні наслідки. Небезпечні події на транспорті та аварії на транспортних комунікаціях. Транспортування, маркування вантажів з небезпечними речовинами. Соціально-політичні конфлікти. Тероризм та його прояви. Сучасні інформаційні технології та безпека життєдіяльності людини. Соціальні фактори, що впливають на життя та здоров'я людини. Корупція і криміналізація суспільства. Маніпуляція свідомістю. Шкідливі звички та соціальні хвороби: алкоголізм, наркоманія. Біологічні небезпеки. Пандемії, епідемії, масові отруєння людей. Загальна характеристика особливо небезпечних хвороб (холера, сибірка, чума та ін.). Інфекційні захворювання тварин і рослин. Перша допомога потерпілому.	8
Разом за змістовий модуль 1	18

Змістовий модуль 2. Професійна безпека, охорона здоров'я працівників та соціальна відповідальність роботодавців	
Тема 2.1. Управління професійною безпекою та охороною здоров'я працівників бухгалтерії. Державний нагляд, громадський контроль та аудит за охороною здоров'я працівників та безпекою праці. Економічне стимулювання та фінансування охорони праці Міжнародне співробітництво України з питань охорони праці. Роль профспілок у захисті трудових прав працівників бухгалтерії. Сертифікація на відповідність ДСТУ ISO 45001:2019 «Системи управління охороною здоров'я та безпекою праці. Вимоги та настанови щодо застосування» (ISO 45001:2018, IDT).	2
Тема 2.2. Правове регулювання безпеки професійної діяльності, охорони здоров'я працівників та соціальна відповідальність роботодавців. Соціальне страхування працівників від нещасних випадків та захворювань. Основні положення законодавчих актів з охорони праці: Закон України «Про охорону праці», «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування», Кодекс законів про працю України, Закон «Про відпустки», Закон України «Про соціальний діалог». Колективний договір як форма соціального діалогу та підвищення соціальної відповідальності роботодавців. Регулювання питань професійної безпеки та охорони здоров'я працівників в колективному договорі. Фінансування заходів з охорони праці. Комплексні заходи щодо досягнення встановлених нормативів безпеки, гігієни праці та виробничого середовища, підвищення існуючого рівня охорони праці, запобігання випадкам виробничого травматизму, професійного захворювання, аваріям і пожежам та порядок їх фінансування. Порядок розслідування нещасних випадків не виробничого характеру. Соціальне страхування працівників від нещасних випадків та захворювань.	2
Тема 2.3. Гігієна праці, охорона здоров'я працівників та запобігання професійним захворюванням. Облік та звітність стану умов праці Повітряне середовище та його вплив на організм людини. Шкідливі речовини в повітрі робочої зони та їх класифікація. Освітлення виробничих приміщень та його нормування. Санітарно-гігієнічні вимоги до виробничих приміщень та організації робочих місць. Санітарно-побутове забезпечення працівників.	1
Тема 2.4. Безпека праці при виконанні технологічних процесів та робіт Електробезпека. Електричний струм та його дія на організм людини, небезпечні величини електроструму, напруги. Плакати та знаки безпеки, що використовуються в електроустановках. Охоронні зони електромереж та допустимі (безпечні) відстані до струмопровідних частин діючого обладнання, що перебувають під напругою. Класифікація виробничих приміщень щодо небезпеки ураження працівників бухгалтерії електричним струмом. Колективні та індивідуальні засоби захисту в електроустановках, порядок їх використання, зберігання та обліку, періодичність та види випробувань. Заземлення та занулення електроустановок, їх захисна дія. Заходи безпеки при роботі з електрифікованим інструментом, зварювальними та понижувальними трансформаторами, переносними світильниками тощо.	2

Разом за змістовий модуль 2	7
Змістовий модуль 3. Пожежна, техногенна безпека та захист від надзвичайних ситуацій	
Тема 3.1. Пожежна та техногенна безпека. Ідентифікація та декларування об'єктів підвищеної небезпеки. Прогнозування, локалізація та ліквідація аварій. Фінансування заходів щодо забезпечення пожежної та техногенної безпеки Вимоги пожежної безпеки до утримання території підприємства, протипожежні розриви, протипожежне водопостачання, протипожежний режим на об'єкті. Основні вимоги пожежної безпеки в будівлях і приміщеннях, при експлуатації електрообладнання, опалювальних приладів, систем вентиляції, при проведенні електрогазозварювальних, паяльних та інших вогневих робіт, при фарбуванні, знежирюванні та митті виробів і обладнання. Вимоги пожежної безпеки в приміщеннях бухгалтерії, лабораторіях, архівах, складських приміщеннях, гаражах, на складах зберігання хімічних речовин, паливно-мастильних матеріалів, при роботі з пожежо- та вибухонебезпечними матеріалами, у приміщеннях з масовим перебуванням людей. Основні вимоги до утримання шляхів евакуації, автоматичних систем пожежогасіння і автоматичної пожежної сигналізації. Основні характеристики вибухонебезпеки технологічних процесів; показники рівня руйнування промислових аварій. Методи оцінки інтенсивності впливу ударної хвилі на об'єкти при можливому вибуху. Обґрунтованість розміщення вибухонебезпечних технологічних об'єктів на території підприємства. Великі виробничі аварії, їх причини та наслідки. Прогнозування аварій на виробництві та планування заходів у разі надзвичайних ситуацій на виробництві. Локалізація та ліквідація аварій, захист персоналу бухгалтерії від уражень, будинків і споруд від руйнування.	8
Тема 3.2. Захист населення, територій, майна та навколишнього середовища від надзвичайних ситуацій. Організація та фінансування заходів цивільного захисту суб'єкта господарювання. Соціальний захист постраждалих в надзвичайних ситуаціях. Підвищення стійкості роботи об'єктів в умовах надзвичайних ситуаціях. Основні положення Кодексу Цивільного захисту. Повноваження органів виконавчої влади, місцевого самоврядування, завдання та обов'язки суб'єктів господарювання, права та обов'язки громадян України у сфері цивільного захисту. Інженерний захист територій, радіаційний і хімічний захист. Медичний, біологічний і психологічний захист, забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення. Соціальний захист постраждалих в надзвичайних ситуаціях. Навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях. Організація та фінансування заходів цивільного захисту суб'єкта господарювання. Підвищення стійкості роботи об'єктів в умовах надзвичайних ситуацій.	10
Разом за змістовий модуль 3	18
Всього	43

6.4. Індивідуальні домашні завдання

№ з/п	Назва завдання	К-ть годин
1	Тема 1.1. Завдання 1. Розрахувати ризик прояву небезпеки на робочих місця працівників відповідно до виданого завдання	2
2	Тема 1.2. Завдання 2. Підготувати презентацію на тему «Небезпеки життєвого середовища людини» відповідно до виданого завдання.	2
3	Тема 2.1. Завдання 3. Розробити програму ступного та первинного інструктажів з охорони праці відповідно до виданого завдання	2
4	Тема 2.2. Завдання 4. Розробити план заходів щодо поліпшення умов праці, професійної безпеки та охорони здоров'я працівників відповідно до виданого завдання	2
5	Тема 2.3. Завдання 5. Заповнити Декларацію відповідності матеріально-технічної бази вимогам законодавства з питань охорони праці відповідно до виданого завдання	1
6	Тема 2.4. Завдання 6. Розробити інструкцію з охорони праці відповідно до виданого завдання	2
7	Тема 3.1. Завдання 7. Розробити інструкцію з пожежної безпеки відповідно до виданого завдання	2
8	Тема 3.2. Завдання 8. Розрахувати потребу в захисних спорудах, матеріально-технічному забезпеченні та засобах захисту відповідно до виданого завдання	2
	Всього	15

7. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Методи навчання ґрунтуються на принципах студентоцентризму та індивідуально-особистісного підходу, посилення творчої спрямованості у формі комбінації лекцій, практичних занять, самостійної роботи з використанням елементів дистанційного навчання, в тому числі в системі Moodle.

Під час лекційного курсу практикуються лекції-візуалізації, застосовуються слайдові презентації у програмі Microsoft Office Power Point, роздатковий матеріал. Широко використовується метод проблемного викладення, дискусійне обговорення проблемних питань.

Практичні заняття проводяться у вигляді практикумів з виконанням індивідуальних та групових завдань з моделюванням ситуацій та круглих столів, виконання монопроекту, мозковий штурм, кейсове навчання.

8. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Поточний контроль з предмету включає тематичне оцінювання та модульний контроль.

Тематичне оцінювання аудиторної та самостійної роботи студентів здійснюється на основі отриманих ними поточних оцінок за усні та письмові відповіді з предмету, самостійні, практичні, контрольні роботи та індивідуальні домашні завдання (ІДЗ).

Поточний контроль за виконанням ІДЗ здійснюється відповідно до графіку

виконання завдання.

Модульний контроль проводиться у формі комп'ютерного тестування.

Кількість отриманих балів з кожного виду навчальних робіт за різними формами поточного контролю виставляється студентам у електронний журнал після кожного контрольного заходу.

За умови повного виконання навчального навантаження та отримання студентом не менше 60 балів, студент отримує залік з дисципліни. Максимальна кількість балів, яку отримує студент – 100 балів.

9. ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Оцінка за лекційне заняття виставляється за активність студента, що проявляється у вигляді додаткових запитань, участь в дискусії з однокурсниками та викладачем.

Оцінку на практичному занятті студент отримує за виконані практичні роботи, командні проекти, зроблені доповіді, презентації, есе, активність під час дискусій.

Під час модульного та підсумкового контролю засобами оцінювання результатів навчання з дисципліни є стандартизовані комп'ютерні тестові завдання.

10. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Поточний контроль успішності здобувачів вищої освіти здійснюється за чотирирівневою шкалою – «2», «3», «4», «5».

Критерії оцінювання результатів навчання за чотирирівневою шкалою

Бали	Критерії оцінювання
«Відмінно»	Отримують за роботу, в якій повністю і правильно виконано завдання. Водночас здобувач вищої освіти має продемонструвати вміння аналізувати і оцінювати явища, факти і процеси, застосовувати наукові методи для аналізу конкретних ситуацій, робити самостійні висновки, на основі яких прогнозувати можливий розвиток подій і процесів, докладно обґрунтувати свої твердження та висновки.
«Добре»	Отримують за роботу, в якій повністю і правильно виконано 75 % завдань. Водночас здобувач вищої освіти виявляє навички аналізувати і оцінювати явища, факти і події, робити самостійні висновки, на основі яких прогнозувати можливий розвиток подій і процесів та докладно обґрунтувати свої твердження та висновки.
«Задовільно»	Отримують за роботу, в якій правильно виконано 60 % завдань. При цьому здобувач вищої освіти не виявив вміння аналізувати і оцінювати явища, факти та недостатньо обґрунтував твердження та висновки, недостатньо орієнтується у навчальному матеріалі.
«Незадовільно»	Отримують за роботу, в якій виконано менш як 60 % завдань. При цьому

	здобувач вищої освіти демонструє невміння аналізувати явища, факти, події, робити самостійні висновки та їх обґрунтувати, що свідчить про те, що студент не оволодів програмним матеріалом.
--	---

Підсумкова оцінка з дисципліни виставляється за 100-бальною шкалою. Вона обчислюється як середнє арифметичне значення (САЗ) всіх отриманих студентом оцінок з наступним переведенням їх у бали за такою формулою:

$$БПК = \frac{САЗ \times \max ПК}{5},$$

де *БПК* – бали з поточного контролю; *САЗ* – середнє арифметичне значення усіх отриманих студентом оцінок (з точністю до 0,01); *max ПК* – максимально можлива кількість балів з поточного контролю.

Відсутність студента на занятті у формулі приймається як «0».

Шкала оцінювання успішності здобувачів вищої освіти

За 100-бальною шкалою	За шкалою ECTS	За національною шкалою	
		іспит	залік
90-100	A	Відмінно	Зараховано
82-89	B	Добре	
75-81	C		
64-74	D	Задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	Незадовільно (незараховано) з можливістю повторного складання	
1-34	F	Незадовільно (незараховано) з обов'язковим повторним вивченням	

Розподіл балів, що присвоюється здобувачам вищої освіти за підсумкового контролю «залік»

Види робіт	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Модульний контроль	ІДЗ	Загальний бал
Максимально можлива кількість балів	10	30	10	40	10	100

11. ПЕРЕЛІК НАОЧНИХ ТА ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ

Наочні засоби:

1. Слайдові презентації у програмі Microsoft Office Power Point та навчальні відеофільми.

2. Інформаційні стенди у навчальній аудиторії, таблиці з довідковими даними, схеми та плакати, макети.

Технічні засоби:

1. Комп'ютерні аудиторії.

2. Сервіси для проведення відеоконференцій та онлайн-зустрічей (Zoom, Google Meet, Skype, Viber).

3. Програмне забезпечення, встановлене в аудиторіях: (MS Office, MS Word, MS Excel, MS PowerPoint, MS Visio, MS Project).

4. Мультимедійний проектор.

5. Засоби індивідуального захисту (респіратори, протигази).

6. Аптечки, медичні сумки та шини, переносні носії.

7. Люксметр Ю-116.

8. Дозиметри.

12. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Безпека життєдіяльності: підручник / О.І. Запорожець та ін. 2-ге вид. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 448 с.

2. Войналович О.В., Марчишина Є.І., Білько Т.О. Охорона праці у сільському господарстві : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 691 с.

3. Основи охорони праці : підручник / О.І. Запорожець та ін. 2-ге вид. Київ : Центр учбової літератури, 2020. 264 с.

4. Основи професійної безпеки та здоров'я людини : підручник / В.В. Березуцький та ін. Харків : НТУ ХПІ, 2018. 553 с.

5. Цивільний захист: підручник / О.І. Запорожець та ін. 2-ге вид. Київ : Центр учбової літератури, 2020. 264 с.

6. Voinalovych O., Marchyshyna Ye. Occupational Safety and Health in Agriculture : Educational manual. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 424 с.

7. Кодекс цивільного захисту України : Закон України від 02.10.2012 р. № 5403-VI. Дата оновлення: 17.06.2020 р. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text> (дата звернення: 25.08.2020).

8. Про охорону праці : Закон України від 14.10.1992 р. № 2694-XII. Дата оновлення: 05.12.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12#Text> (дата звернення: 25.08.2020).

9. Кодекс законів про працю України : Закон України від 10.12.1971. № 322-VIII. Дата оновлення: 25.08.2020р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення 25.08.2020).

Додаткова література

1. Безпека людини у сучасних умовах : монографія / В.В. Березуцький та ін. Харків : ФОП Мезіна В.В., 2018. 208 с.

2. Безпека життєдіяльності: навчальний посібник / Стиценко Т.Є. та ін. Харків : ХНУРЕ, 2018. 336 с.
3. Березуцький В.В., Адаменко М.І. Небезпечні виробничі ризики та надійність: навчальний посібник. Харків. : ФОП Панов А.М., 2016. 385 с.
4. Березуцький В.В. Ризик-менеджмент використання обладнання та технологій : навчальний посібник. Харків : ФОП Панов А.М. 2020. 424 с.
5. Зеркалов Д.В. Безпека життєдіяльності та основи охорони праці : навчальний посібник. Київ : Основа, 2016. 267 с.
6. Охорона праці та промислова безпека : монографія / К.Н. Ткачук та ін. Київ : Основа, 2014. 823 с.
7. Оцінка міграції ^{137}Cs і ^{90}Sr на радіоактивно забруднених агроландшафтах Лісостепу у віддалений період після Чорнобильської катастрофи / О.І. Розпутній, І.В. Перцьовий, В.Ю. Герасименко, М.Є. Савеко // Чорнобильська катастрофа. Актуальні проблеми, напрямки та шляхи їх вирішення. - Житомир: ЖНАЕУ, 2018. - С. 293 – 299.
8. Радіоекологічна ситуація на присадибних ділянках південної частини Київської області у віддалений період після Чорнобильської катастрофи / О.І. Розпутній, І.В. Перцьовий, В.В. Скиба, В.Ю. Герасименко // Вісник ЖНАЕУ. – 2016. – № 1 (55), Т 3. – С. 101-109.
9. Assessment of the radiation safety of the rural population of the Central forest-steppe of Ukraine in the remote period after the Chernobyl catastrophe / V. Herasymenko, I. Pertsovyi, O. Rozputnyi // Proceedings of the 2nd Annual Conference «Technology transfer: fundamental principles and innovative technical solutions». – Tallinn, 2018. – P. 30-33.
10. Guideline for OSH practice within the Agriculture sector. Borisova E. at al. Bucharest : Romtens Foundation, 2018. 65 p.

Інформаційні ресурси Internet

Для підготовки до занять з метою більш повного засвоєння дисципліни студенти можуть користуватися електронними сайтами:

1. Репозитарій Білоцерківського НАУ : веб-сайт. URL: <http://rep.btsau.edu.ua>
2. Законодавство на сайті Верховної Ради України: веб-сайт. URL: <https://rada.gov.ua>
3. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського: веб-сайт. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>
4. Державна служба України з питань праці: веб-сайт. URL: <http://dsp.gov.ua>
5. Державна служба України з надзвичайних ситуацій: веб-сайт. URL: <https://www.dsns.gov.ua>
6. Федерація профспілок України: веб-сайт. URL: <http://www.fpsu.org.ua>;
7. International Labour Organization (Міжнародна організація праці) : веб-сайт. URL: <https://www.ilo.org>
8. European Agency for Safety and Health at Work : веб-сайт. URL: <https://osha.europa.eu/en>
9. EU Civil Protection and Humanitarian Aid : веб-сайт. URL: https://ec.europa.eu/echo/index_en